

Sotsiaalministeerium

Meie: 10.01. 2025 nr 4

info@sm.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsusele suure abivajadusega laste toetamiseks

Täname Sotsiaalministeeriumit väljatöötamise kavatsuse ettevalmistamisse kaasamast. Eesti Puuetega Inimeste Koda ootab, et teenuste arendamisega minnakse kiirelt edasi, et lapsed ja pered saaksid ilma vanemate hooldusõigust piiramata ninglaste vabadust piiramata asjakohast abi, sh nii psüühikahäire kui ka intellektipuudega lapsed. Samuti on EPIKoda seisukohal, et kui on tegemist äärmusliku olukorraga, väikese sihtgrupiga ja väga spetsiifilisi teadmisi nõudvate spetsialistide vajadusega, on ainuõige, et riik võtab teenuse arendamise enda kanda ning kasvatab spetsialistide näol vastavat kompetentsi, kes suudaksid raskesti mõistetava käitumisega laste juhendamise toime tulla.

Oleme ka varasemates aruteludes ja kirjalikes pöördumistes välja toonud ilmselget vajadust kaasata nii praeguse teenuse osutamise toetamise kui ka uute lahenduste väljatöötamise juurde Hoolekande ja ekspertiisi nõustamiskeskuse (HENK) eksperdid. Igati positiivne, et HENK eksperdid on teenuse sisu loomise juurde kaasatud. Samuti tuleb riigil mõelda, kuidas toetada HENK ekspertide järelkasvu, et Eestis oleks rohkem probleemse käitumise eksperte, keda on vaja kasutada nii laste kui ka täisealiste teenuste puhul, sh on võimalik neid kasutada ka ennetusena, et potentsiaalselt sihtgruppi kuuluvatest lastest jõuaks vähem ööpäevaringsele teenusele.

Kuna Sotsiaalministeerium on tõdenud, et sihtgrupi suuruse määratlemine on keeruline, siis peame oluliseks välja tuua, et teenuskohtade planeerimisel on siiski oluline aru saada, mis umbkaudne kohtade vajadus olla võiks, sest ennast ja teisi kahjustava käitumisega intellektipuudega ja autismiga noori ei saa jätta ilma teenuskohata, sest muud alterniivid nende laste toetamiseks puuduvad. Nende laste juhendamisel on oluline lapse elamine grupis, eakohane

hõivatus tegevustega, juhendamismeeskonna kvalifikatsioon, piisavus, sobiv keskkond, selgus, piiritletus ja kontroll keskkonnas.

Teenuse planeerimisel on oluline arvestada, et teenuskoha vahetus lähetuses oleks kättesaadav ka kompetentne haridusasutus, et lapse haridustee ei katkeks ööpäevaringsel teenusel olles. Eriti oluline on kooli ettevalmistus raskesti mõistetava käitumisega intellektipuudega ja autismi diagnoosiga laste puhul, kelle osas on praktika näidanud, et ollakse pigem kartlikud. Oluline on, et sihtgruppi ei sulgeta nende raskesti mõistetava käitumise tõttu teenuseüksusesse, sest selleks, et autismi diagnoosiga laps (tulevikus täiskasvanuna) saaks osaleda oma võimete ja vajaduste kohaselt ühiskonnaelus, on kriitiline teda sinna kaasata. Intellektipuudega autistid vajavad täisealiseks saades erihoolekandeteenuseid, kuid tegemist võib olla ka päevase teenusega, st teenust vajav inimene elab oma kodus koos lähedastega ning käib päevakeskuses, töökeskuses või teeb toetatuna jõukohast tööl avatud tööturul.

Nii KLATi kui ka avatud teenuse sihtgruppi kuuluvatele lastele sobiva teenuse vajaduse hindamiseks kirjeldatakse selgemini teenuse taotlemise, otsustamise ja suunamise protsess, teenuse kestus ning rahastamine. Võetakse kasutusele ka vajalikud hindamisinstrumendid, mis toetavad lapsele sobiva teenuse leidmist. Nooremate kui 12-aastaste laste puhul tuleks vähendada institutsionaalsele hooldusele suunamist ja kaaluda pigem perepõhiseid või kogukonnapõhiseid toetamise võimalusi. Seda enam, et üldjuhul on nooremate laste puhul suuremad võimalused peresuhete parandamise ja vanemate toetamise kaudu jõuda lahenduseni, kus lapse käitumine saadakse kontrolli alla last ja peret tema enda keskkonnas toetades. Seetõttu on vajalik KLATi paigutamisel vanusepiiri seadmine.

Väga õige, et nooremata laste puhul tuleks vähendada ööpäevaringsel hooldusele suunamist, kuid siiani ei ole süsteem seda kõigi laste puhul suutnud. Kindlasti on siin seos teenuste kättesaadavusega erinevates Eesti piirkondades, näiteks tugiisikuteenus. Tugiisikuteenuse kättesaadavuse üheks mõjuteguriks on tugiisikute sotsiaalsed garantiid, mille puudumise tõttu ei ole see töö atraktiivne. Samuti pole seadusandluses erisusi erinevate sihtgruppidega töötamisel – millise pädevusega peaks ühe või teise sihtgrupiga töötav tugiisik olema. Teiseks, haridusastuste valmisolek ja kompetents nende lastega tegelemisel. Kolmandaks, varem

mainitud ennetus, et laps, pere ning tugivõrgustik ja spetsialistid oleksid toetatud lapse (asendus)kodus, koolis, et tulla toime raskesti mõistetava käitumise esinemisega.

VTK-s on välja toodud, et *avatud ööpäevaingsete teenuse puhul tuleks kaaluda kombineeritud rahastamist riigi, KOVi ja vajadusel isiku omaosalust arvestades*. Toetame KOV ja riigi kombineeritud rahastuse kasutamist, kuid mis on Sotsiaalministeeriumi mõtted kombineeritud rahastuse korraldamiseks ning kas kohalike omavalitsustega on seda arutatud? Kui kaaluda teenusel ka isiku omaosalust, siis saab see olla väga sümbolne, sh arvestades ka pere majanduslikku olukorda.

Kokkuvõtvalt, toetame Sotsiaalministeeriumi plaani kinnise lasteasutuse kõrvale avatud teenuste loomist, et lapsed saaksid õigeaegselt neile vajalikku tuge ilma vanemate hooldusõigust piiramata ja lapse vabadust piiramata. Oleme valmis seaduseelnõu ja teenuse sisu väljatöötamisel kaasa rääkima ning tagasisidet andma.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Kraiss-Leosk

Tegevjuht

Kristi Kähär; Toetuste ja teenuste nõunik +372 5401 0462; kristi.kahar@epikoda.ee

Toompuiestee 10 / 10137 Tallinn / 6616629

epikoda@epikoda.ee / www.epikoda.ee